

CABBAR ƏSGƏRZADƏ BAĞÇABAN

Azərbaycan Türkcəsində yazdığı əsərlərindən örnəklər

SABİRƏ

Fəxr edər xaki-məzarın zati-pakınla sənin,
Çün şərəfətyab olubdur zati-pakınla türab.
Ol qara xaki işıqlandırmısan xurşidvar,
Bizləri zülmətdə qoydun, eylədin sən ehticab.

BALACA FELYETON

VAİZ:

Xəlpə vəz eyləyirəm hiyləvu əfsanə ilə
Möhtərəm ayları ətrafıma xəlqi yığaram.
Bağlaram yaxşıca təqlid ipinə onları mən,
Mən hara noxtalı olsam, oları noxtalaram.

HƏKİM:

Seçməsəm kim naxoş olsa mən onun illetini,
Onda dərmanlarımı hər qədər olsa sınıram.
Bir zaman gördüm əlacım ki, kəsildi ondan,
Onu çox hörmət ilə qəbrə tərəf yollayaram.

MOLLA:

Gündə bir övrətə mən on kərə kabin kəsərəm,
Hərəsindən onların altıca şahı alaram.
Hey Qurandan, namazından, nəzrindən yetişir,
Xərclərəm gen boluna saqqalı əlvan boyaram.

MƏRSİYƏXAN:

Başlaram şur ilə şəhnazi səri-minbərdə,
Hey "ağam vay" deyərəm, qışqıraram, bağıraram.
Hər əda etməli olsam, bu sözün müxtəsəri,
Ümmətin pulun alıb gözlərini isladaram.

ƏYAN:

Məni tənqid eləyən olsa qazetlərdə, yəqin
Pul qoyub çalışaram ol işin üstün açaram.
Nə zaman ki, o işin müxbirini tapdım mən
Bir beş-on şahı verib onu mən tez tapdadaram.

HƏVƏSLİ:

Nə qədər olsa çətin rol, onu mən məşq eləməm,
Çıxaram səhnəyə hər tövr olusa oynayaram.
Mən qrimsiz olaraq yaxşı qraxmallı "aşiq"
Naizys olmasa da, orda özümdən toxuram.

BƏZZAZ:

Nə qədər kasıb adam olsa, onu aldadaram,
Arşınında çitimin bir şahı artıq alaram.
Nisye olsa da heç yoxdu ziyanım onda,
Veksil allam, mən onun üstünə tənzil qoyaram.

BAQQAL:

Dükanımda satılan qatıq əgər köhnəlsə,
Torbaya dolduraram, mən onu bir də sataram.

Acımuş yağ nə qədər olsa məəttəl deyilem,
Daha da xeyr eliyər mən ona quyruq qataram.

AŞBAZ:

Yay günü bozbaş əgər satılmayıb qalsa
Mən onu duzluyub üç gün eləcə saxlıyaram.
Elə ki, gördüm ona azca qalib qurd düşsün
Onu mən tapdalayıb lülə kabab sazlayaram.

QƏNNADI:

Nə qədər zirt-zibil, ya şəkərin olsa kəfi,
Onu sallam patıla bir-iki baş qaynadaram.
Sataram qırmızı saqqallar ilə kəndlilərə,
Mən xəmirə adına çoxlu uşaqlar qıraram.

DƏLLƏK:

Biri bir şahı-həcamət qoyaram, diş çəkərəm,
Gəlib solqan salaram, gahi də mən qan alaram.
Ayaq üstündə gəzib müştərini axtararam,
Harada rastıma gəlsə orada xıxladaram.

PAPAQÇI:

Börkçülükdə mən özüm kamil olan ustadam,
İstəyirsə kim ona bircə dənə börk qayıram.
Çəkərəm vəzni ola düz on iki girvənkə,
Deməyin əsgik olan vaxtda mən pul alaram.

İRƏVAN AYAQÇISI:

Nə qədər kəndli, kəsəkli tökülüb gəlsə bura,
Arabaynan şalağı müftəcə ondan alaram.
Danışib istəsə haqqın yazığımı gəlməz ona,
Qarnına bircə təpik, boynuna bir şip salaram.

BAŞMAQÇI:

Dikdaban başmağıma pul verən adam olsa,
Sağrının altına göndən dəxi astar qoyaram.
Dost adam olsa o yerdə təməi az elərəm,
Hər taya bir-iki girvənkə qədər nal çalaram.

DƏRZİ:

Qonşular bir "plaş"a beş manat alsa, mən özüm
Üç manata bir uzun don tikərəm də, sataram.
Bircə palton olar on gündə bacarmaz tiksin,
On dənə paltonu mən bir günə hazırlayaram.

NƏCCAR:

Xözeyinlər hamsı qonşuların işlədiyor
Mən özüm yoxsa olardan da gözəl iş yonaram.
İndi amma pilləkansazlığa da yoxdu yolum,
Razıyam iş verən olsa mən odun da yararam.

BƏNNA:

Altıca abbası hər gündə mənim haqqımdı,
Sübhdən axşama tək gün qabağında yanaram.
Genə hər vaxt uşaqlar qaralır aclıqdan,
Mən özüm də ilin on payını lap ac qalaram.

İRƏVANLI ZAKIR:

O zamandan ki, mənim adıma şair dedilər,
Ağlıma gəlsə mənim hər nə cür hədyan, yazaram.
Tazə məzhəb sözünü səbt edərim novhəmdə,
Urəfaya dolaşib, sinə vurub, baş açaram.

DƏRVIŞ :

Çarsuda, küçədə, ya qəhvədə, ya məsciddə
Nacağı tovlayaram, ağzını birdən açaram.
Pul yığıb, cuşə gəlib, şövgilə "yahu!" deyərəm,
Çox tüpürçək dağıdıb xalqın üzün isladaram.

QAZETÇİ:

Mən qazet yazmağa çox zəhmət ilə izn alaram,
Çalışıb milləti qandırmağa sözlər yazaram.
Almaz amma nədən isə bu Müsəlmanlar onu,
Əli qoynunda çəkib ah, məəttəl qalaram.

MOLLA VƏ HÖRÜMÇƏK

Molla bir gün hörumçəyin yanına
Getdi, ta etsin iltimas ona.

Dedi: Agah olun hörumçəklər!

Sizdən eylər gilayə milçəklər.

Uzməyin canların onların siz,

Sormayın qanların onların siz.

Var onların da siz kimi canı,

Yeməsi, içməsi, əti, qanı.

Oları siz mənə bağışlayın,

Bu fəna işdi çünki boşlayın.

Çun hörüşək bunu belə gördü,

Başını qaldırıb baxıb güldü.

Dedi: yoldaş! Nə çarə? Siz deyiniz,

Sonra bizdən siz iltimas ediniz.

Dedi molla: ki, bəndə molladır,

Sahibi zöhd, əhli təqvadır.

İltimasım budur ki, əl çəkəsiniz,

Milçəyə bir də zülm etmiyəsiniz.

Başını tovladı hörumçək ta

Dedi: zəhmət çəkibsən, ay molla!

Sən özün qanını müsəlmanın

Sorma qardaş! Varınsa vicdanın.

İltimasın bizə qəbul olmaz,

Dediyin səndə çün vüsul olmaz.

Pisdise özgənin qanın içmək?

Sən özün get, qan içmədən əl çək!

TƏFAXİR

Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Uzadıb saqqalımı, peysərimi bərkidərəm,
Gündə min tövr müsəlmanlara təzvir edərim,
Həq danışsa kim, onu fövrə təkfir edərim,
Haşa lillah! Ki bu əxlaqımı mən tərki edərim.

Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Yeyərəm mən o qədər, dünbəyimi saz edərim,
Boyaram saqqalımı, həm başımı daz edərim.
Gündə min şöbədəyə milləti ağaz edərim,
Girişib hiyləyə mən onlara min naz edərim.
Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Nə qədər başa sala milləti bu əhli-qələm,
İş görünməz, bu yəqinimdi olar xamdı hələm.
Bircə yol qırmızı saqqalımı mən tərpedərəm,
Kef mənim, nəşə mənim, hər nə ki, bilsəm edərim.
Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Nə qədər biclik əgər, gətdisə onlar əmələ,
Düşməyib başa bu millət hələ heç bircə belə.
Bəs mənim bicliyimi bilmir olar heç hələ.
Qurmuşam mən olara gör necə bir zorba tələ.
Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Minmişəm onları, hər bir tərəfə mən sürərəm,
Hər nə onlar qazanır mən yeyərəm, kef görərəm.
Soraram qanlarını, canlarını həm üzərəm,
Kimsə bilməz nə qədər gizlin iş olsa görərəm.
Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Müftə çay, müftə şəkər, müftə badımcandı mənim,
Müftə aş, müftə plov, müftə fisincandı mənim,
Müftə hörmətdi mənim, müftəcə qəlyandı mənim,
Müftədir rəng, həna, saqqalım əlvandı mənim.
Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

Müxtəsər söyləməli, gəldi genə mahi-siyam,
Piysi-çəşmimdə vurur halqa müridan tamam.
Vəzi-əfsanə ilə xəlqə genə dam quraram,
Kisə doldurmağa bir vaxt gəlib xətimi-kəlam,
Küpədə milləti qatıq kimi mən çalxalaram,
Kərəsin işlədərəm, ayranını həm yalaram.

KİŞMİŞ VƏ MOLLA

Bir ata, bir oğul və bir qardaş
Üçü bir yerdə eylər idi məaş.
Var idi hər üçü məhəbbətdə,
Yeyib-içməkdə, sözdə, söhbətdə.
Hər üçü pak, möminü-dindar,
Əhli-təqvavü zöhdü-xoşkirdar.
Qazanar hər üçü bə şövqi-səlim,
Gətirər bir yerə edər təslim.
Üçü də bir xəyalilə dolanar,
Bir-birinin rızasını qazanar.
Bir-birin hər üçü edər -təkrim,

Harda görsə edərdilər təzim,
Kim oları görər bu halətdə,
Belə bir ittifaq, təfqətdə,
Mat olub eyləyirdi bir əhsən.
Fətəbarək oxurdu hər düşmən.
Olara kimsə əl tapanmazdı,
Ayrılıq daşını atanmazdı.
Bu məhəbbət bir az davam etdi,
Bir az onları şadkam etdi.
Sonra bu ruzigari-şum, dəğəl,
Gətirdi başlarına qəribə əməl.
Əz qəza bir nəfər müsəlmana,
Üçü də dəvət oldu ehsana.
Döşənib süfrələr, plov hazır,
Əfşərə sirkə küftə və çayır.
Var idi cürbəcür mürəbbalar,
Qismət olmuş lətif tutmalar.
Qatıq aşı, qurutlu şorbadan,
Heç yeyən doymaz idi dolmadan.
Yeməmiş kimsə cücənin ətini,
Demək ilə bilərmə ləzzətini.
Söz gödək, yaxşı sahibi-xanə,
Bəzəmişdi təmi şahənə.
Var idi orda xəlqdən başqa,
Xəlv ilə beylə bir nəfər molla.
Oxudu bir dua əlin atdı,
Tikəni vurcağın qalaq yatdı.
Nəzəri elə ki, xuruşa düşüb,
Plovu gördü kişmiş ilə bişib.
Tikəni saxladı əlində o dəm,
- Ey camaat! Ümum qalə nəəm.
Vardı bir məsələ bu yerdə çətin,
Mən deyim, siz də huş ilə eşidin.
Buyurur Fazilə Badımcanı:
«Kişmiş eylər, haram ehsanı»
Düşdü ol dəm oraya cəng, cədal,
Məclisin iki payı çəkdilər əl.
Molla ta məclisi görüb xali,
Özgə bir rəngə düşdü əhvalı.
Dedi: «Səd şükr, ey xudayi-cahan,
Yaradıbsan əcəb gözəl heyvan».
Tikəni vurdu, bığların burdu,
Dünbəgin saz edib də doldurdu.
Bu yedi, özgülər durub baxdı,
Bərbəbir ağızının suyu axdı.
Molladan başqa, həm müridanı
Yedilər ləzzət ilə dolmanı.
Yeməyənlər çəkirdi göz dağı,
Çünki bərk olmamışdı qurşağı
Molla tainki lap yedi doydı,
Fatihə verməyə bina qoydu.
Süfrələr qalxdı, boş qalib orta
Sulu qəlyan gəlib vurub xorta.
Molla qalxdı ayağa iş bitdi,
Hər kəs öz karına durub getdi.
İndi bax, burdadı işin tələsi,
Kimə düşdü yükün ağır şələsi.
İki qardaş və bir nəfər övlad
Çəkdilər bu qəziyyədən fəryad.
Biri təqlid edib Badımcana,

Birisi həm ağa cibişdana.
Biri etdi sulotqanı təyid,
Dedi: mən etmişəm ona təqlid.
Hərə bir fikrə oldular malik,
Hərə bir məsləkə olub salik.
Sözlərin olmuyub mütabiqəti,
İttifaqın gedib müvafiqəti.
Üçü də mat, çarəsiz qaldı,
Ordaca yad olub da ayrıldı.
İndi təqsir bu müəmmada
Oldu kişmişdə, ya ki mollada?

BAŞI BATMIŞ KİŞİ

Molla əmu! Bu başı batmış kişi,
Sinni keçib atmışa çatmış kişi,
Qeyrətü-namusunu atmış kişi,
Başımı min əngələ qatmış kişi,
Saldı genə tazəcə bir əngələ,
Ta nə qədər mən eləyim həvsələ?

Məşqə düşübdür ki, gedə Məşhədə,
Orda edib siğə, çata məqsədə.
İstəyirəm getmə deyim hər vədə,
Mənlə o saat eyləyir ərbədə:
Kəs donuzun doğduğu, dinmə hələ,
Mən qayıdınca burada səbr elə.

Söyləyirəm xərcimizi barı çək,
Yoxdu-deyir-heç qara pul bir çətək,
Mən gedirəm şahı- Xorasanacək
Gər yeməyə olmasa, arvat, çörək,
Fəhləlik elə dalına al şələ,
Sən də adamsan, qazanıb xərc elə.

İndi uşaqlar eləyirlər fəğan,
Vallah, acından gecə yatmır inan.
Yalvarıram, ay kişi, Məşdi Zaman,
İnsaf elə, bir yazığa, əlaman.
Top kimi hərdəm açılır: çıx çölə!
Üstümə az baş-gözünü silkələ.

ŞİLLAX

İrəvana təzə bir doktor gəlib- Əbdülhüseyn
Hər vizitdə üç şahı aldıqda xidmət eləyir.
Çünki, Əzrail ilə dostluq qatıb, qardaş olub.
Qəbz-i-ruh etməkdə Əzrailə fürsət verməyir.

BİR ŞEYXİN NALƏSİ

Lap ciyərim yandı, mənəm ay havar
Qalmaqda qövlümdə mənəm etibar.
İndi, sabah mömün olub qurtarar,
Ərsəyə ta çöhrətəraşlar çıxar,
Başıma min günə oyunlar açar,
Şöhrəti-rəsmim pozular, puç olar.

Var yeri əşkim, yerinə qan axa.
Kəşf olunur eylədiyim iftira.
İşləməyir kizb, düruğu riya,
Çöhrətəraşlar eləmir iqtida.
Vaqi-cəməət səfimiz boş qalar,
Ax! Belə halət məni dildən salar.

Fitrə-zəkatın pulu əldən çıxır,
Mali-imamsız cibimiz boş qalır,
Dəmbədəm işlər özü üstün açır,
Cümlə müridan yanımdan qaçır,
Noxtanı bunlar hamısı qırırsalar,
Bunları kim bir də tutub noxtalar?

Sünnü və şiə sözünü atdılar,
Birlik ilə milləti aldatdılar.
Malı mala, canı cana qatdılar,
Aşımıza yaxşıca zəhr atdılar.
Beylə ki, bunlar hamı yoldan çıxar,
İndicə bağrım, ay aman, çatdıyar.

Razı deyillər ki çavuş car sala,
Qapsıya çarsı-bazarı səs-səda.
Erməni, gürcü, həm urus mat qala,
Azma yazıqsan, yolunu, ay bala!
Şəxs ki, Dəccalı sənin tək danar,
Həşr günü cümləsi odda yanar,
İşləri onda qanar.

MAZAQ

Zurnaçı, dünbəkçi elər arzu: olsun zifaf,
Bir beş-on şahı alıb getsinlə dünbək çalmağa.
Mollalar da arzu eylər ki, bir mömün ölə,
Dünbəyi doldurmaq ilə yaxşıca kam almağa.

ÇIXIR

Sanma ki, bu qazet-mazet hər günü təkbətək çıxır,
Hər günü min oyun açır, hər günü min kələk çıxır.

Gəlib siyasəti yazır, gah deyir məişəti,
Gah çağırır, sənəətə, məktəbə də kömək çıxır.

Tərif edir teatrı, səhnəni xalqa göstərir,
Möminə rişxənd edir, saqqalı bir çərək çıxır.

Gah ülamayə lağ edir, əksini jurnala çəkir,
Bir də baxırsan ortaya molla uzun ətək çıxır.

Rəml atan, dua yazan, tas quranla cin tutan,
Doğuzduran cadugərə gör hələ min, düdək çıxır.

Rəğbəti yoxdu mollaya, dini, təriqəti danır,
Molladakı kəramətin birinə mincə şəkk çıxır.

Öz bəbəyindəki tiri qılca da görmüyür bular,
Molla gözündəki qılı arifə bir dirək çıxır.

Mollaya rişxənd edir, saqqalına baxır, gülür,
Saqqalı qırxdırır özü, buğlarına yedək çıxır.

Molla danışdığı sözü bir pula almayır kişi,
Özləri hər nə söyləsə qəşəng, banəmək çıxır.

Özləri səy edir fəqət öz sözünü keçirməyə,
Çalxalayır maarifi, xəlbir olub ələk çıxır

Molla deyəndə bizlərə elmü-ədəb gərək deyil,
Dargöz olur ələkləri, yırğalayır kəpək çıxır.

Vazehi lap budur sözün: hər nə ki, var zəmanədə,
Vacib edir musurmana, cümləsi də gərək çıxır.

Dəmir- dümur, şüşə- müşə, maşın- muşun, alış-veriş,
Sözlərinə balon kimi hey veriyör bəzək, çıxır.

Yatma, oyan, gətir-apar, əkib-biçib, çalış-vuruş,
Hey üyüdür, tökür sözü, gör necə bir, zirək çıxır.

Molla ilə qazetçilər bir yerə su axıtmayır,
Bu iki fırqənin sözü, baxış ilə kəsək çıxır.

Qazetçilər deyir: balam molla, bu xalqa rəhm elə,
Molla deyir ki, kəs gədə, burda mənə çörək çıxır.

Çay, şəkər, halva ilə dolma, plov, fisincanı,
Küftəsi müftəcə gəlir, düyü, kükü, tərək çıxır.

Odun, kömür, yağ, kərə, siğəsi mətəsi hələ,
Üstə də pulu, mülkü var, nan çıxır, həmək çıxır.

Milləti qovlaram, kişi, bir də qazet oxumasın,
Əldən alır qiyaməti, huri çıxır, mələk çıxır.

Mən necə eyləyim qəbul jurnal ilə qazet sözün,
Mən o şeyi görən kimi, göz kor olur, bəbək çıxır.

Əsrin işi dəyişdi lap, indi bir azca səbr edin,
Söz qurtarubmı, yoxsa var! Daha nələr görək çıxır?

TURŞULU AŞ

«Kəlniyyət», o hansı aydır millətin
İncəlik boynu, boğazı qıl kimi?
Sən taparsanmı bu sirin hikmətin,
Mollanın olduqda boynu fil kimi?!

QİSMƏT QAZANIR

İşbu dünyada hərə bir cürə nemət qazanır!
Hər kəsə olsa bu aləmdə nə qismət qazanır.

Məsələn, arif əgər min də edə sidq, səfa,
Olmıya onda nə təzvir, nə kizbü, nə riya,
Yüz də düz söylüyə, düz tərpaşə, doğru danışa,
Min də fəryad edə verməzlər əhəmiyyət ona.
Yenə hər vəqt bu bədbəxt elə töhmət qazanır,
Bəlkə töhmətmiş əzəldən ona qismət, qazanır.

Çünki hər vəqt edib bəhs, maarif sözünü,
İstiyor zümreyi-insanlara qatsın özünü,
Söylüyür molla da nə eyb tutarsa düzünü,
Qoymayor şeyx yuma çünki əvəmin gözünü,
Molladan ol səbəbə bolluca lənət qazanır,
Xəlqi asudə sevərkən özü zillət qazanır.

Xaricilər... ki, deyir şeyx olara “kafərdir”,
Kimisi əhli-sənaət, kimisi tacirdir.
Kimi doktordu, mühəndisdi, kimi naşirdir,
Cümləsindən əməli-xeyr oların zahirdir,
Ki bu aləmdə olar ismilə şöhrət qazanır,
Bəli, düzdür, qazanır, leyk narahət qazanır.

Əqlinə gəlsə, qərəz, hər nə qədər məxluqat,
Cümləsi zəhmətilə eyləyir imrari-həyat.
Bir para nan qazanırkən görü yüz min zəhəmat,
Bircə rahət güzəran sahibi var, biisbat,
O da molladı ki, asudə məişət qazanır,
Ki, dolur ciblərinə hər nə bu ümmət qazanır.

Bir zaman ta dolanır il, rəməzan ayı gəlir.
Doluşur məscidə xərpuş oturur, ayı gəlir.
Yəni kim hacı gəlir, məşhədi, kəblayı gəlir,
Mollaya şorba gəlir, qəndi gəlir, çayı gəlir,
Molla asudə yeyir, eyşilə işrət qazanır,
Xalq məsciddə gözüyaşlı müsibət qazanır.

Qır- fir ilə sərmənbərə molla ki, çıxar
Min cürə şivə ilə qırmızıca xəlqi soyar,
Müsliminə peşəsi fəhşdi ta ağzın açar,
Zalımın, bahəmə, hər vəqt cibşdanı dolar.
Xalqa söydükdə yenə hörmət, izzət qazanır,
Görəsən kim bu cahanda belə nemət qazanır?

Məncə, bu əsrdə bihudə tələş etmək əbəs,
Məktəb, elm, maarif dalıca getmək əbəs!
Cocuğun xırda ikən tərbiyəsin etmək əbəs!
Səyi-bihudə edən axırı töhmət qazanır,
Hər kəsə olsa bu aləmdə nə qismət qazanır.

TƏBRİKNAMƏ

(Əvvəl iranlılara, sonra musurmanlara)

Ey möcüzəvi mükərim əhli,
Ey xəlqi soyan əməim əhli,
Bu ayda olan qənaim əhli,

Məxluqu sanan bəhaim əhli,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey irözeyi-həq bilib tutanlar,
Təzvir, riyaya qurşananlar,
Saqqallarına həna qoyanlar,
Ey mollalara mürid olanlar,
Bu eyd sizə mübarək olsun.
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey Kəbəyə, Məşhədə gedənlər
Dadü sitəkində and içənlər,
Ey fəhşilə, sübhü şam edənlər,
İftardə övrəti döyənlər,
Bu eyd, sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey rəngli çaylar içənlər,
Ey hoqqanı xalqa püflədənələr
Ruzə yeyənə inad edənlər,
Ey mədhi-Əmiri söyləyənlər
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey padvala məxficə gedənlər,
Kanyak, şərab meyl edənlər,
Qastində, maləcnada gəzənlər,
Xəlvət deyərək oruc yeyənlər,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey huriyi-cənnəti satanlar,
Böhtanilə xalqı ağladanlar,
Hədyanilə xalqı aldadanlar,
Xalqın iliyin qanın soranlar,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey məktəbə xidmət eyləyənlər,
Ey hər işə diqqət eyləyənlər,
Ey formaları gödək geyənlər,
Ey pərçəmi baş, sapoq geyənlər,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey başa döyüb də ağlayanlar,
Bir abbasiya behişt alanlar,
Mollaya özün fəda qılanlar,
Arifləri ey daşa basanlar,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey arifə kafər ad qoyanlar,
Cahilləri başına yığanlar,
Arifləri bollu tapdadanlar,
Məqsudu-muradına çatanlar,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey «mahur» ilə salam verənlər,
«Çarəng» ilə nöhələr deyənlər,
Mərsiyyə əvəz «segah» deyənlər,
Ey müftəcə siğələr edənlər,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

Ey jurnal ilə qəzet yazanlar,
Ey düz yolu kəc edib azanlar,
Ey mollaların kefin pozanlar,
Təzvir, riya kökün qazanlar,
Bu eyd sizə mübarək olsun,
Taətləriniz qəbul olunsun.

İSFAHANLI OĞLU DEYİR:

Bəhəmdullah ki, qırxıq baş, yoğun peysər, qafa bizdə,
İki put başda əmmamə, əba bizdə, qəba bizdə.

Yoğun şal, dikdaban başmaq, uzun saqqal,
Düşübdür qurşağa rəng eyləyibdir qapqara bizdə.

Qoyub bü milləti düşgün sənayedən, maarifdən,
Həqiqət gizlədən min pərdə, var, zülmətnüma bizdə.

Əcaib zövqərvər, hiyləgər bir növ məxluquz,
Məsacid bizdə, mənbər bizdə, böhtanü-riya bizdə.

Ki, bizdə rəhm yox, vicdan yox, qövlü-həqiqət yox,
Dərüni-qəlbimiz sərşari-qövlü-iftira bizdə.

Yalan, doğru deməkdə minbərin üstündə sərbəstiz,
Təbii bir zəka yandıрмаğa kəskin dəva bizdə.

Cəhənnəm bizdə, cənnət bizdə, huri bizdə, hər şey bizdədir,
billah!
Alıb-satmaq bizimdir, cənnətə qoymaq bəha bizdə,

Qarın bizdə, gödə bizdə, alovlu mədədir bizdə.
Nə dolsa, mədəmiz həzm eyləyər, qoymaz qala bizdə.

Əcanib çəkmədə öz millətin hər vəqt pişə-piş.
Deyib laylay yadırdıq, yuxladıb saldıq dala biz də.

BİR LÖQMƏ NAN ÜSTÜNDƏDİR

Sanma bihudə ki, hər qövlüm yalan üstündədir,
Tiri-təkfirim əbəs sanma kəman üstündədir.
Ahü-zarım cümlə bir əmri-nihan üstündədir,
Fikri-zikrim cümləsi bir löqmə nan üstündədir.
Ol səbəbdən qəlbi-naşadım fəğan üstündədir.

Ağlaram düşdükcə yada çün keçən gün halıma,
Ol keçən dövranıma, parlaq olan iqbalıma,
Aldanırdı xalq əbavü həm qəbavü-şalıma,
Kimsə gülməzdi mənim bir qırmızı saqqalıma.

İndi hər kimsə mənə bir bəd güman üstündədir,
Ol səbəbdən qəlbi-naşadım fəğan üstündədir.

Eybimi faş eyliyə bu çöhrə qırxıxlardılar,
Bu ədəbsiz, bu gödək paltarlı sırtıqlardılar,
Bundan əvvəl cümləsi əhvalımı yoxlardılar,
Hörmətimi hər zaman təzim edib saxlardılar.
Əsl dərdim bu qəzet-jurnal yazan üstündədir,
Ol səbəbdən qəlbi-naşadım fəğan üstündədir.

Qalmışam indi plovla çaya həsrət, vay dədə.
Aş qəndabsız durur, bəs hamı ləzzət, vay dədə,
Çulğalar, gəldikcə, qəlbi dərd-möhnət, vay dədə,
Getdi əldən köhnə ləzzət, köhnə işrət, vay dədə,
Boş qalib qaynamayan çömçə qazan üstündədir.
Ol səbəbdən qəlbi-naşadım fəğan üstündədir.

Bundan əvvəl xalq də bir özgə niyyətlər dilər
Payı mənbərdə girybanlarını bitlərdilər,
Hər nə söz çıxsaydı ağzımdan qulaq cütlərdilər,
Əsginası ovcuma basdıqca xəlvətdərdilər,
Körpələr ac qalmış indi, cümlə can üstündədir.
Ol səbəbdən qəlbi-naşadım fəğan üstündədir.

QAN EYLƏYİR

Yenə-təbi-şerim rəvan eyləyir
Gözəl bir hekayət bəyan eyləyir:

Qızışmış bəli, İrəvan əhli cəngə,
Dönüblər bütün şirə, bəbrə, pələngə,
Əl atmış təmamən «revolver», tüfəngə.
Gəlib əllərindən bütün şəhr təngə.

Mürüvvət, həmiyyət fəğan eyləyir,
Tərəhhüm düşüb ələman eyləyir.

Hamı büğz, kin ilə etmiş tifaq,
İnada yetirmiş bütün iştiaq,
Ədavətlə həmdəst əzəlki sayaq,
Nə var mehr, nə ülfətü ittifaq.

Məhəbbət özünü nihan eyləyir,
Ədavət, şərəfət əyan eyləyir.

Baxırsan iki gündə-bir qan olur:
Biri qatılı zibi-zindan olur.
Qapı bağlanır, xanə viran olur,
Səfalət, rəzalət firavan olur,

Zəlalət öz hökmün rəvan eyləyir,
Həyatı pozur, binişan eyləyir.

Məgər sizdə yoxdurmu rəhm, ey cəmaət?..
Nədir bu qədər kinü-büğzü ədavət?..
Məgər etməmişmi peyğəmbər vəsiyyət! –
Bizə ittifaq, ittihadü üxüvvət?

Üxüvvət bumu,-xəlqi qan eyləyir?
Belə vəhşəti-biaman eyləyir?

VƏLVƏLƏ

Bilmirəm, yarəb, yenə hardan, hayanlardan deyim!
«Yeddi yer»dən başlayım, ya asimanlardan deyim?

Xanümandan başlayımmı? Ya deyim əyanların,
Hümmətü mimmətlərin, ol sahibi-milyonların,
Ya deyim ac-mac qalan yoxsulların, kənkənlərin
Kirlə-mirli, cıb-cırıq paltarların, palanların,
Vəsf edim ya evdəki çıplaq qalanlardan deyim?

Başlayım ya İrəvanda tazə qətlü-mətlədən.
Ya paçotnik, ya maçotnik baş-bacağı ətlidən,
Ya deyim ərbabi-kin qeyrətlidən-meyrətlidən.
Ya yazım sahibhünər, cürətlidən, mürətlidən...
Ya ki, pis-mis vaxtıda güllə atanlardan deyim!

Ya ki, Nasir-masirin Zakilərə iradını,
Zikr edim? Ya ki, doşabçı Seyyidin inşadını?
Ya ki, söhbət-möhbətin axır qaçırdıb dadını?
«Möv-möv»ün yainki böylə boş quru fəryadını
Əldə dəstəviz edib hədyan yazanlardan deyim?

Ya qazet-mazet kimi bollu yalanlar bağlayım?
Ya ki, şagirdin sevən «cəkməduz»a gün ağlayım?
Hər b sözü tək... əslini fərin çağlayım?
Gah da bir az dağlayım, gah da bir az da yağlayım,
Qanmasın bir kimsə də düzdən, yalanlardan deyim.

İLLƏR XƏSTƏSİ

«Tuti», mənə eyləgilən mərhəmət,
Var yeli, həm ağrılıdır baldırım.
Yaz açılar, hansı olar məsləhət,
Qan alarım, ya ki, zəli saldırım?

Gözlərimin suyu axır, dərdi var,
Çarpınıyor qəlbim olur biqərar,
Fırlanıyır başıma yer, dər divar,
Bilməyirəm indi zəli saldırım,
Ya ki, gedib dəlləgə qan aldırım?

Yatmayıram il gecəsin sübhə tək,
Məndə aman qoymadı bu öskürək,
Zəhrə dönübdür mənə içmək, yemək,
Yaxşıdır bir həcəmət aldırım?
Ey b eləməzsə, qulağım kəsdirim?

İl uzununu heç də yığılmaz yerim,
Can üzülübdür qırıqıbdır dərim.
Ac qalib altı nəfər övrətlərim,
Mən deyirəm ki, genə rahətədi bu.
Qüvvətim artarsa zəli saldırım?

Yaxşı olursa dişimi çəkdirim,
Ey b eləməzsə qulağım kəsdirim.
Mən deyirəm ki, genə rahətədi bu:
Qan alırım, ya ki, zəli saldırım?

TİRYAKİLƏRƏ SƏR-SƏLAMƏTİ

Gəlin, ay tiryakilər, bir yeni hədyan oxuyun!
Yeni söz, tazə xəbər, tazə bir ünvan oxuyun!
Oxuyun, böht götürsün sizi, heyran oxuyun,
Ayılıb, başa düşübdür yeni İran, oxuyun.
Görün, Əhməd şah edibdir necə divan, oxuyun,
Ev yıxan, nəşə pozan bir yeni dastan oxuyun!

Necə kim oldu Rusətdə qədəğən sürbi-əraq...
İçkiyə adət edənələr üzülüb oldu naçaq.
Etdi İrana da axırda sirayət bu səyaq,
Oldu İranda da tiryak işi tainki yasaq,
Görün oldu eviniz bir necə viran, oxuyun!
Ev yıxan, nəşə pozan bir yeni dastan oxuyun.

Bir ağır xərc qoyulmuş onu hər kimsə əkə,
Var xüsusən də böyük şərti əgər birsi çəkə,
Görməmişdi bir iş İran hələ bu boyda yekə,
Bir də mümkünmüdü merac edəsiz siz fələkə?
Bu xəbər eyləyəcəkdir sizi bican, oxuyun,
Ev yıxan, nəşə pozan bir yeni dastan oxuyun!

Bu xəbərlər bilirəm ki, pozacaq halınızı,
Eylər əfsurdə hamı puxtənizi, kalınızı,
Gözünüz yaşı verər sellərə mənqalınızı,
Zor yazıb dəsti-qəza nameyi-əmalınızı,
Ki, salar hoqqanızı axırı xoddan oxuyun,
Ev yıxan, nəşə pozan bir yeni dastan oxuyun.

Tiryakın adı, sizi əsdirəcək nanə kimi,
Şərhə-şərhə edəcək bağırnızı şənə kimi,
Olacaq bircə manat bir pənabətlik çəkimi,
Şaşdırıb eyləyəcəkdir sizi divanə kimi:
Xud sizə sadır olub bu yeni fərman oxuyun!
Ev yıxan, nəşə pozan bir yeni dastan oxuyun!

GƏRƏK

Kəsbi-kamal eyləyə insan gərək,
Cism diri olmaq üçün can gərək.
Elmsiz adəmlər üçün hər zaman,
Xər kimi bir noxta və palan gərək.

Ləzzətini anlamayan bozbaşın
Meyl eləyə yonca və saman gərək.
Beylədi qanuni-təbiət əzəl,
Qapzalana təbəei-İran gərək.

Bunda nədir hikməti mən bilmirəm,
Min yerə məni ola Quran gərək.
Olsa pulu beş şahı hər bir kəsin,
Olmıya heç sahibi-vicdan gərək.

Olsa da elm əhli bütün əcnəbi,
Cahil ola cümlə müsəlman gərək.
Harda müsəlman çox isə müxtəsər,
Gündə biri qanına qəltan gərək.

Adəm odur ki, ola çox fitnəcu,
Ondan ala tərbiyə şeytan gərək.
Hacı-gərək beşnəfər arvad ala,
Bir-iki də sadəcə oğlan gərək.

ARİF QƏZƏLİ

Arif odur, ki, gözləmiyə ehtiramını,
Rüsvayi-aləm eyləyə öz nəngü-namını,
Gəldi-gedərlə sabiti-təşxis qılmaya,
Fərq etmiyə gəda ilə şahın-məqamını.

Yüz il birilə həmdəm olub duz-çörək yeyə,
Bir gündə yüz ilin poza həqqüssalamını!
Xəlqə nişan verə özünü xadimi-vətən
Amma düşünməyə vətənin ehtiramını.

Hal əhli zənn edə özünü ruzu-şəb, vəli
Qal ilə müttəsil keçirə sübhü-şamını.
Hər kəcnigəhlə həmdəm olub düz hesab, edə
Ney kimi suzi-dil edə Rüstəmlə kamını.

Bəhsi-kamali-əql edə, naqis ikən özü,
Çərxin hilal zənn edə mahi-tamamını.
Xud kasəlis ola, sana əhbabi kasəlis,
Könlüm kimi şikəst edə Cəmşid camını.

Bucəhl ikən, sana özün əllameyi-zaman,
Nəfsə uyub bəyənəməyə əsrin imamını.
Varlı görəndə səcdə edə bütprəst kimi
Yoxsul görəndə döndərə həcvə kəlamını.

QIZILLI YARPAQ,

yaxud

ZƏKALI ƏNVƏR

(Məktəbli balalar üçün)

Sabah oldu banladılar xoruzlar,
Oxudu bağçada bülbüllər, quşlar,
Günəş çıxdı işıqlandı bağçalar
Çığillaşdı uçuşdular sərçələr.

Çoban sürdü qoyunları otlağa,
Quzular mələyib, dırmandı dağa.
Mehriban analar sevib oxşuyur

Bu növ ilə cocuqları ayıldı:
Sübh açılıb, can oğlum,
Ayıl uyqudan, oğlum.

Oxur quşlar, bülbüllər,
Açıb bağçada güllər,
Yaşıllaşdı sünbüllər.
Sübh açılıb, can oğlum,
Ayıl uyqudan, oğlum.

Həyətdə var gözəl su,
Əl-üzünü təmiz yu.
Bəsdir, oğul, bu uyqu,
Sübh açılıb, can oğlum,
Ayıl uyqudan, oğlum.

Dur, çayını içgilən,
Formaların geygilən,
Məktəbə tez getgilən,
Sübh açılıb, can oğlum,
Ayıl uyqudan, oğlum.

Oxumağa həvəs ver,
Dərsini elə əzbər.
Müəllimin inciyər,
Sübh açılıb, can oğlum,
Ayıl uyqudan, oğlum.

Oxumağa meyl eləyin cocuqlar
Anaları çağırcağın tez durar.
Gedər, yuyar əl-üzünü tər-təmiz,
Olar ana yanında o, çox əziz.

Həyəti, bağcanı dolanar, gəzər
Çiçək dərib, kəsələri məhv edər.
Bir-iki istəkan çay içib durar,
Divardakı saata bir yol baxar.

Baxar ki, var hələ bir yarım saat,
Məktəbin vaxtına... əyləşər rahat.
Açar kitabını bir də əzbərlər,
Dərsi əzbər, hesabı hazır edər.

Bir də baxar, az qalıbdır vaxtına,
Yığar bir-bir kitabı çantasına.
Gedə-gedə dərsələrini zikr edər,
Ürəyində bu sözləri fikr edər:

«Dərsim rəvandır mənim,
Beş verəcək müəllim,
Daha mənim nə qəmim?
Dərsimə etdim diqqət,
Olmacağam xəcalət.

Yazılarım görəncə,
Əhsən deyəcək xacə.
Olacağam baş uca,
Dərsimə etdim diqqət.
Olmacağam xəcalət.

Çətin ola, ya asan,
Dərsimi qıllam rəvan.
Daha gözəl o bundan,
Dərsimə etdim diqqət,
Olmacağam xəcalət. »

Şüurlu çocuqlar ha belə olar.
Yazısını, dərslərini hazır qılar.

Ənvər adlı bircə cocuq var imiş,
Oxumağa çox da həvəskar imiş.
Hər zaman dərslərini hazır edərmiş,
Məktəbə vaxtında, erkən gedərmiş.
Savaşqanlıq, şuluqluq bilməz idi,
Vel-vel bazar-küçəni gəzməz idi.
Müəllimi onu hər vaxt sevərdi,
Ona dəftər, qələm bəxşiş edərdi.
Dərslərində hər zaman beşlər alarmış,
Müəllimi ondan razı qalarmış.
Yoldaşları çıxanda oynamağa,
Bu, çəkilib dürərdi bir qırağa.
Dərslərini oxuyub edərdi rəvan,
Qoymazdı dərslərində qala bir nöqsan.
Yoldaşları oynayırdı, qaçardı,
Yıxardı bir-birin, toza bulardı,
İncidərdi bir-birini hər zaman
Üz-gözləri cızıq-cızıq axar qan.
Yoldaşları buna təklif edərdi,
Onlar ilə oynamağı deyərdi.
Cavabında Ənvər deyərdi. amma:

- «Bu növ ilə oynamaqlıq nədir ya?
Qaçırsınız, düşürsünüz torpağa,
Batırsınız belə suya, palçıq.
Nəçin gedib, qaçıb, belə çırpışaq?
Gəliniz bir dərslərdən bəhs açaq,
Lazımdır ki, edək dərsləri rəvan,
Bu gün, sabah gəlir vaxtı-imtahan».

Yoldaşları buna baxırdı, gah-gah,
Təhqir edib, gülərdilər qah, qah, qah,
Yığışdı hamı şagird bir yerə,
Bu sözləri deyirdilər Ənvərə:

«Ənvərə bax, Ənvərə,
Qası kömürdən qərə,
Huşun verib dərslərə,
Yazın adın- dəftərə.
Ənvər, Ənvər, can Ənvər,
Oyundan qorxan Ənvər.

Gəlin bizlər oynayaq,
Bir-birimizi, yıxaq.
Bu sözləri söyləyib,
Oyan bu yana qaçaq.
«Ənvər, Ənvər, can Ənvər,
Oyundan qorxan Ənvər».

Ənvər baxıb onlara,
Yazıq labüdü qalırdı.

Bu da çəpik çalırdı,
Onlara səs salırdı:

«Uşaq, uşaq, can uşaq,
Gəlir imtahan uşaq.
Mənə rişxənd edərsiniz,
Belə atılıb-düşərsiniz,
Sözümü sonra bilərsiniz,
Onda başa düşərsiniz.
Uşaq, uşaq, can uşaq,
Gəlir imtahan uşaq».

Müəllim zəng çaldı, doldu otaqlar,
Hər kəs gəlib öz yerində otular.
Müəllim onları sevər, oxşuyar,
Dərslərindən bir-bir onlardan sorar.
Bəziləri az-az cavab verərdi,
Bilmiyənlər baxıb gözün döyərdi.
Hər bir söz ki, soruşardı Ənvərdən,
Cavab alıb söyləyərdi: çox əhsən.
Əzbər dərslər olaydı, yəni hesab,
Ənvər dərslərini verərdi cavab.

Müəllim onlara etdi nəsihət,
Dedi:- Cocuqlarım, eyləyin, himmət.
Zehinli şagirdlər əmək itirməz,
Müəllimi heç vaxt xəcalət etməz.
Görürsünüz necə əzizdir Ənvər?
Səbəb odur ki, dərsləri əzbər edər.
Dərslərinizi təkrar eləyin əzbər,
Qapanacaq bir həftəlik məktəblər.
Altı gündən sonra başlar imtahan,
Bacardığca edin dərsləri rəvan.
Haydı, gedin! Allah əmanətində,
Beş gün sonra gələrsiniz vaxtında».

Müəllim qurtardı ta bu kəlamı,
Getdi çoluq-cocuq oradan hamı.
Bu cocuqlar çıxdılar ta küçəyə,
Daş atdılar faytunçuya, südçüyə
Dolaşdılar yolda gəlib-gedənə,
Söyüb, qaçıb, oldular hərzəçənə.
Evlərinə gedib etdilər şüxlük,
Qaldırdılar çığır, bağır, qışqırıq.
Ana, bacıları çəkdiilər fəryad,
Bunların əlindən elədiilər dad.
Gündə bir qoşulub getdilər bağa,
Dırmaşdılar bu təpəyə, o dağa.
Dağ başında dəstə ilə, cövq ilə
Bü sözləri oxudular şövq ilə:

«Gəliniz gedək gəzməyə,
Qırğı kimi süzməyə.
Bu göllərə girəlim,
Balıq kimi üzməyə.
Nəyə lazım imtahan,
Qoy, biz olaq peşiman.

Bağı, dağı seyr edək,
Bağçalarda gül dərək.

Beynimiz lap qaraldı,
Dərsi niyə fikr edək.
Nəyə lazım imtahan,
Qoy biz olaq peşiman.

Oynüyalım gizlənpaç
Haydı gəldim, durma, qaç!
Bu pisdirsə oynayaq
Hamı «papaq aldı qaç!»
Nəyə lazım imtahan,
Qoy biz olaq peşiman.

Ondan sonra oynayaq,
Atılın, başmaq yırtılsın,
Dəbbağda gön var hələ,
Başmaq tikən sağ olsun.
Nəyə lazım imtahan,
Qoy biz olaq peşiman.

Ləzzət budur, yoldaşlar,
Kef eləyin, qardaşlar.
Heç birimiz getmərik,
O vaxtda ki, dərslər başlar.
Nəyə lazım imtahan,
Qoy biz olaq peşiman.

Bunlar uyuşdular eylə həvəsə,
Bir gün böylə baxmadılar heç dərslərə.
Ənvər o gündən ki, gəldi məktəbdən,
Əl çəkmədi dərsləri əzbərləməkdən.

Anasına hər vaxt etdi itaət.
Bacısına hər vaxt etdi məhəbbət.
Küçəyə çıxmayıb, savaşmaz idi,
Nadinc uşaqlara yanaşmaz idi.

Olduqca hər kəsə hörmət edərdi,
Gəzib, gəlib dərsləri əzbər edərdi.
Altı gündə hər bir işi sazladı,
Hesabını, dərslərini hazırladı.

Öylə ki, imtahan vaxtı yetişdi,
Altı gün keçmişdi məktəbə getdi.
Gəlmişdi məktəbə əkabir, əyan,
Müdür, müəllimlər vaxtı-imtahan.

Gəlib bir-bir yığıldılar şagirdlər,
Hər kəs öz yerində otdu birbəbir.
Müəllim başladı imtahanını,
Əsmə tutdu uşaqların canını:

Hər kəsin ki, dərsləri qələt qalmışdı,
Saralmışdı, baş ağağı salmışdı.
Müəllim soruşaraq edərdi xitab,
Zirək uşaqlar tez verərdi cavab.

Müəllimlər danışdı Ənvəri.
Gördülər ki, rəvandır hər dərsləri.
Onu əyan, əşraf edirdi alqış,
Hər bir dərsləri imtahanda aldı beş.

Bəxşiş etdi ona əşrafü-əyan
Yazı dəstgahına lazım zadlardan.
Ənvər bu növillə ki, alqışlandı,
Tənbəl cocuqlar da baxıb utandı.

Ənvər tutub yoldaşlara üzünü,
Onlara söylədi işbu sözünü:
«Mən ki, sizə deyirdim,
Nəsihət eləyirdim,
Bu günləri bilirdim.
Dərslərinizi oxuyun,
Sonra xəcil olmuyun.

Siz atılıb-düşərdiniz,
Mənə baxıb gülərdiniz,
Bu sözləri deyərdiniz:
«Sözlərinə uymuyun!
Dəli olub qoymuyun!»

Bu sözləri böyüklər
Eləki eşitdilər,
Keçən işi bildilər,
Hamı birdən dedilər:

«Sağ ol, zəkali Ənvər,
Var ol zəkali Ənvər».

Buyurdular uşaqlar,
Ayaq üstə durdular.
Bir ağızdan hər nə var
Deyib çəpik çaldılar:

«Sağ ol zəkali Ənvər,
Var ol, zəkali Ənvər,
Biz əvvəldən bilmirdik,
Sənə baxıb gülürdük.

Nahaq töhmət edirdik.
İndi anladıq bildik.
Sağ ol, zəkali Ənvər,
Var ol, zəkali Ənvər.

Yaşa, Ənvər, çox yaşa.
Oxun dəyməsin daşa.
Tofiq versin tanrımız,
Təhsilin çatsın başa.
Sağ ol, zəkali Ənvər,
Var ol, zəkali Ənvər».

Müəllimlər etdilər,
Uşaqları mürəxxəs.
Gedə-gedə hamısı
Bir yerdə vurdular səs:
«Sağ ol, zəkali Ənvər,
Var ol, zəkali Ənvər».

Ənvər öpdü xacəsinin əlindən,
Xeyir-dua aldı müəllimindən.
Özü kimi zirəklərdən beş nəfər
Müəllimə xudahafiz etdilər,

Evlərinə getdilər şadı-xəndan,
Müjdələr aldılar atalarından.
İzn aldılar, səyahətə getdilər,
Çəmən-çiçəkli bir bağa yetdilər.
Bulaqlar qaynayıb, sular axırdı,
Çiçəklər bunlara mat-mat, baxırdı.

Ağaclar bir-birin alıb qoynuna,
Qol salıblar bir-birinin boynuna.
Çəh-çəh vurub ötüşürlər bülbüllər,
Gülüşürlər çiçəklər, qönçəli güllər

Şu aləmə bunlar etdi tamaşa,
Düzüldülər bunlar cüft, qoşa-qoşa.
Quşlar gətirdi bunları ta həvəsə;
Bu sözləri qoşdu bunlar səs-səsə:

«Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.
Xoş gəlibdir sizə bu güllər,
Süsənlər, çiçəklər, sünbüllər,
Bu dağlar, dərələr, meşələr.

Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.
Bəxtəvər bizlərik bizlərik.
Elmin gülzarını gəzərik,
Min cür çiçəklər dərərik,

Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.
Vermişik bu gün biz imtahan,
Almışıq alqışlar hamıdan:

Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.

Mərifət gülşəni bizimdir,
Sünbülü, süsəni bizimdir.
Həm gülü, səməni bizimdir,
Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.

Gəzirik elm gülzarını,
Görürük güllü bağlarını,
Yamyaşıl uca dağlarını.
Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.

Bilmərik yavalıq tənbellik,
Etmərik şuluqluq, cədəllik,
Məktəbi elərik biz şənlik.
Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.

Vətəndir ölkəmiz, yuvamız,
Yaşasın müəllim xacəmiz,
Yaşasın oxudan atamız.
Ötüşün, ay quşlar, bülbüllər,
Gülüşün, ay quşlar, bülbüllər.

PƏRVANƏNİN KITABI «PƏRVANƏ NECƏ QIZDIR?»

Br gün durdum Təhrandan,
Uzaq- uzaq yollardan,
Hıqqana- ha- hıqqana,
Gəldim Azərbaycana.

Nələr gördüm mən orda,
Quşlar oxur şən orda.
Kəhəlik gülür dağında,
Bülbül oxur bağında.

Bağlarının çiçəgi,
Taqqaların bəzəgi.
Hələ sən bax badama,
Çiçək gülür adama.

Azərbaycanda hər yer,
Güldür, çəmən, çiçəkdir.
Gəldim çıxdım Təbrizə,
İndi deyim mən sizə.

Gəzə- gəzə ha belə,
Gəldim Pərvanə gilə.
Çaldım çaq- çaq qapıya,
Hey şaqqa- şaq qapıya.

Gördüm ki, bir səs gəldi,
Soruşdu ki, o kimdi?
Bu səs nə səs, quş səsi,
Bülbül səsi, quş səsi.

Bildim ki, Pərvanədi,
Pərvanə bir danədi.
Dedim ki, Pərvanə can,
Əmində qapı çalan.

Sevinci başdan aşdı,
Qapını tezcə açdı.
Eşigə bir qız çıxdı,
Dedim bəs ulduz çıxd.

Ulduz dəgildi aydı,
Qaşları bir cüt yaydı.
Saçları sap sarıdı,
Dişləri mirvarıdı.

Dodağı ki, qaçardı,
Elə bil gül açardı.
Ulduz nədi, ay nədi,
Qızın alını aynadı.

Belə gözəl qız olmaz!
Nə ay nə ulduz olmaz!

HEYDƏRDƏR BABANIN DILINCƏ

«Heydər Babaya Səlam» poemasına nəziyrə

Əleyküməssəlam! Şəhryar ağa,
Çoxdandı qaçmışdın bizdən uzağa,
Ayaq basmazıdun bizim qunağa,
Cavanlıq dövrindən bu çağa diyən,
Sən heç bizdən belə yad etəməzidin,

Nə oldu ay oğul sən birdən birə?
Unutduğun eli saldın xatirə!
Çağlayan sulara, əsən yellərə
Bu qoca Heydərə eylədin səlam
Lütfün artıq olsun əleykəssəlam!

Nə qədər dadlıymış səninin bu dilin
Eşidən kimi bu səsinin elin
Qoca, cavan, uşaq, qız- gəlin
Səni dinləməyə qaçdılar çölə
Anam qurban olsun bu şirin dilə.

Fars qızları azdırmışdı əməlin?
Ki, farscaydı bütün şerin- qəzəlin,
Heydər baba yurdunda bir gözəlin
Eşəqinə bir qələm qoymazdın belə!
Farsıca yazmaqdan doymazdın belə.

Təhran gözəlləri yolun kəc etdi
Könlünü aparıb səni gic etdi
De görüm ya fəlk sənlə ləc etdi?
Döngə varmış, dönüm varmış bilmədin
Ayrılıq var, ölüm varmış bilmədin,

İndi bizi tazə gəlib tapırsan
Könlümü zə közlər qoyub yaxırsan
Həsərət ilə keçənlərə baxırsan
Görürsən ki, sular axıb gedirmiş
Doğulan qocalıb, ölüb, itirmiş.

Çoxda vermə, sıxıntı öz könlünə
Mehribandır hər ata öz oğluna
Qayıtmışsan indi sən öz yoluna
Buyurgilən göz üstündə yerin var
Elin səni sevinc ilə qarşılar.

Səlam elər bütün elimiz sənə
Bağcamız, bağımız, gülümüz sənə
Uzun müddət susan dilimiz sənə
De görək deməli daha nəyin var
Əfəsüs ki, sən gec dil açdın şəhryar!

Kiçik uşaq təzə sözə gələndə
Ayrı bir dadlılıq olar dilində
Ləzzəti var ağlayanda, güləndə
İndi ki, dil açdın susma, ağla-gül
Yaman söylə, yaxşı söylə, dağla gül!

«AZƏRI XƏYYAM»
(kitabdan örnəklər)

Sirri əzəli nə sən bilirsən nə də mən,
Bu bilməcəyi nə sən oxursan nə də mən,
Biz pərdənin arxasında söyləşmədəyiz,
Ta pərdə düşür nə sən qalırsan nə də mən.

Əvvəl mənə iztirar ilə verdi vücud,
Dirlikdə mənə nə oldu cüz heyərt sud?
Getədik dəxi ikrah ilə biz anlamadıq,
Kim böylə gediş- gəlişlə nə imiş məqsud?

Biz xeyli dolaşdıq bu çölü, şəhri, köyü,
Gəzdik bütün afaqda illər uzununu,
Bu yoldan eşitmədik ki, gəldi birisi,
Hərgiz geri dönmədi gedənlər bu yolu.

Saldı ki, təbəyi bu şəkllə yaradan,
Nə üçün yenidən götürdü nəzmi aradan?
Gər qabil imiş bu şəkli qırmaq nə üçün,
Naqabil imiş əgər, kimindir nöqsan?

Ey dil açamazsan bu müəmmayı sən,
Dana dedigi nöktəyi də bilməzsən,
Sən qırmızı meylə burda yap bir cənnət,
Məlummı behiştə gedəsən getəməyəsən?

Sən bil ki, bu can ayrılacaqdır səndən,
Sirri ədəm eylər səni pünhan gözdən,
Mey iç haradan gəldiyini duymursan,
Şad ol haraya getməlisən, bilmirsən.

Cənnətlə cəhənnəmi görənlər yox ey dil,
Ordan bu cahənə bir gələn yox ey dil,
Biz xəvfi-ü ümid etdigimiz ol şeyin,
Cüz nam, nişanını bilən yox ey dil.

Bu pərdəyi-əsrərdə yox kimsəyə yol,
Bu qurğuyu kəşfə yoxdur imkanı vüsul!
Yox torpağın altdan özgə bir mənzilimiz,
Dinlə ki, bu cür fəsanələr var bol- bol.

Bu dairə kim biz onda get- gəl edirik,
Nə əvəlli, nə sonu bilinməz hərgiz.
Yox doğru deyən birisi ki, bu aləmdə,
Gəldik haraya biz, gedirik ya hara biz.

Ol qəsr ki, mey içərdi Bəhram orda,
Ceyəran bala qoydu, tülkülər etdi yuva.
Bəhram bütün ömrünü gur(govr) ovlarkən,
Gördün necə ovladı onu gur(govr) amma?

Üstündə bu torpağın yatanlar görürəm,
Altında dəxi gizli qalanlar görürəm.
Hər qədr bu dəşti ədəmə kim baxıram,
Daim gedərək qayıtmayanlar görürəm.

Bu əlləri palçıqda olan küzəçilər,
Öz işlərinə qılsalar huş ilə nəzər,
Təhəqir ilə döydükləri bu palçıqlar,
Həp xaki bədəndir bunu bilməzlər məgər?

Bu küzə ki, mən tək aşığı zar imiş,
Zülfi siyəhi yarə giriftar imiş.
Bu qulp ki, görürsən sən onun boynunda,
Bir qulpdur o, kim həmayili yar imiş.

Bizdən irəli var idi bu leyl-ü nəhar,
Həm bir iş üçün işlər imiş bu düvvar.
Bu toprağa ahəstə götür qoy ayağın,
Bir mahruxun göz bəbəgidir zinhar.

Çaldım daşa bir küzəyi keçən gecə mən.
Çox kefli idim verdi bu iş baş məndən.
Ol küzə dedi ki: mən də sən kimi idim
Bir gün də mənim kimi olursan dəxi sən.

Çıxdı əlimizdən ol vəfalı dostlar,
Payi əzəl onları əzib etdi xar.
Bir meydən içirdik dirilik bəzmində,
Bizdən iki dövrə tez yıxıldı onlar.

Tumarı şəbəbımız oxundu bitdi,
Eyşin də gözəl kitabı başa yetdi.
Eyşin quşu kim adı cavanlıq idi,
Bilməm nə zaman gəldi, nə dəməlr getdi.